

Wprowadzenie do psychologii społecznej - 04 - przekonania społeczne

Krzysztof Basiński

Februariy 26, 2018

Przekonania zdroworozsądkowe i ich prawdziwość

- Badania dotyczące wprowadzenia euro w Niemczech
- Powszechne przekonanie o wzroście cen, którego nie odzwierciedlały dane ekonomiczne
- Menu w restauracji w markach i euro:
  - badani twierdzili, że w euro jest drożej pomimo, że w przeliczeniu było tak samo
  - twierdzili, że jest tak samo, jeżeli w przeliczeniu było 15% taniej

Przekonania o świecie społecznym a egzamin na prawo jazdy (Wojciszke, Baryła, Różycka, 2009)

Przekonanie	Oblany egz.	Brak egz.	Zdany egz.
Zaufanie społ.	3,41	4,44	5,44
Niesprawiedliwość	5,81	4,85	3,60
Wiara w grę	4,82	3,37	2,53

Zaufanie społeczne

- Kapitał społeczny – pojęcie socjologiczne, sieć formalnych i nieformalnych więzi międzyludzkich opartych na zobowiązaniach i wzajemności
- Kapitał społeczny jest fajny bo sprzyja rozwojowi społ. obywatelskiego i produktywności ekonomicznej
- Kluczowym składnikiem kapitału społecznego jest **zaufanie** – przekonanie, że większość osób jest uczciwa, pomocna oraz godna zaufania, a intencjonalne działania innych ludzi przyniosą wynik po naszej myśli (Misztal, 1996)

Dobroczynne efekty zaufania społecznego

- Zadowolenie z demokracji
- Działalność na rzecz bezpośredniego otoczenia społecznego
- Wzrost frekwencji wyborczej
- Wspieranie dobroczynności
- Zawieranie większej liczby przyjaźni
- Niższa liczba zabójstw
- Wyższy poziom twórczości

Pomiar zaufania - 3 itemy

- *Ogólnie rzecz biorąc, czy uważasz, że większości ludzi można ufać, czy raczej być ostrożnym w kontaktach z ludźmi?*
- *Czy uważasz, że większość ludzi próbowałaby cię wykorzystać czy raczej próbowałaby być uczciwa?*

- Czy uważasz, że zazwyczaj ludzie starają się być pomocni, czy raczej troszczą się jedynie o samych siebie?

Zaufanie a sprawa polska

- Polacy konsekwentnie w "ogonie" wśród krajów europejskich pod względem zaufania, 34% odpowiada że należy być ostrożnym w kontaktach z ludźmi, w Norwegii 4%

Zaufanie a sprawa polska

- Trzy możliwe powody (Skarżyńska, 2005):
  - Materializm – przyjęcie "zachodnich" wzorców konsumpcji przy jednocześnie niższej majątności
  - Doświadczenia historyczne generujące nieufność – komunizm
  - Kolektywistyczna kultura – „*kolektywistyczne społeczeństwo tworzy bezpieczeństwo ale niszczy zaufanie*” (Yamagishi, 1998)

Cynizm społeczny

- Cynizm społeczny – negatywny pogląd na ludzką naturę, ludzie łatwo ulegają deprawacji pod wpływem władzy, są egoistyczni, leniwi i lekceważą zasady etyczne
- Jeden z wymiarów aksjomatów kultury (Bong i Leung, 2002)
- Poziom cynizm jest istotnie wyższy w krajach postkomunistycznych
- Cynizm skutkiem kłamliwości propagandy komunistycznej, np. grabież mienia prywatnego nazywano realizacją ideałów sprawiedliwości społecznej (Boski)

Życie jako gra o sumie zerowej

- Jeśli ktoś zyskał, ktoś inny musiał stracić
- Interesy ludzi są antagonistyczne – „człowiek człowiekowi wilkiem”
- Istotny związek z biedą (ujemna korelacja z PKB per capita)
- Charakterystyczna dla „poczucia bycia przegranym”

Przekonania o stałości ludzkich cech (Carol Dweck)

- Czy ludzie się zmieniają?
- Ok. 40% ludzi uważa, że nie. Ok. 40% uważa, że ludzie się zmieniają lub „wzrastają”
- Konsekwencje dla samoregulacji
- Przekonanie o stałości inteligencji wiąże się z gorszym znoszeniem porażek
- Przekonanie o stałości inteligencji można indukować chwilowo, eksperymentalnie (przeczytanie artykułu o stałości/zmienności inteligencji)
- W sytuacji bardzo trudnego zdania osoby przekonywane o stałości inteligencji preferowały obronę zagrożonej samooceny
- Stałość cech wiąże się z częstszym popadaniem w podstawowy błąd atrybucji
- **Podstawowy błąd atrybucji** – przekonanie, że zachowanie ludzi jest zdeterminowane ich cechami charakteru a nie sytuacją, w jakiej się znaleźli
- Stałość cech wiąże się z częstszym stosowaniem stereotypów

Autorytaryzm

- pojęcie pojawiło się w latach 30tych XX wieku, związane z pojawieniem się faszyzmu
- Osobowość autorytarna (Adorno, 1950) - podłożem przyjmowania ideologii faszystowskiej osobowość autorytarna, będąca skutkiem wychowania w patriarchalnej rodzinie z silnie dominującym ojcem, wymuszającym bezwzględne posłuszeństwo
- Teoria piękna, ale bez poparcia empirycznego - dzieci „surowo” wychowywane wcale nie mają większej skłonności do autorytaryzmu

Autorytaryzm – badania Altemayera (1981, 1996)

- Skala Autorytaryzmu Prawicowego (RWA) – trzy rodzaje treści:
  - autorytarna uległość – bezwzględne ufanie i podporządkowywanie się uznanym autorytetom i władzom (także przekonanie, że jedną z najważniejszych wartości jakie należy wpajać dzieciom jest posłuszeństwo)
  - autorytarna agresja – narzucanie innym pod przymusem własnych poglądów, karanie ludzi o poglądach odmiennych (dotyczy przede wszystkim „odmieńców” łamiących normy społeczne, religijne czy seksualne)
  - konwencjonalizm – silna wiara i zaangażowanie w tradycyjne normy; ci, którzy się sprzeciwiają tym normom uważani są za grzesznych i godnych potępienia
- Silne korelacje RWA z konformizmem, zamiłowaniem do porządku, religijnością, uprzedzeniami do mniejszości
- Związki z lękiem i poczuciem zagrożenia
- Dogmatyzm – osobowościowo uwarunkowana sztywność poglądów (Rokeach, 1960)

Orientacja na dominację społeczną (SDO, Sidanius i Pratto, 1999)

- **SDO** – ogólna skłonność do uważania nierówności międzygrupowych za uzasadnione i pożądane
- Pewne grupy są więc nadrzędne i dominujące nad innymi
- Przeciwnieństwem - orientacja równościowa

Przykładowe pytania ze skali SDO:

- *Pewne grupy ludzi są po prostu gorsze od innych*
- *Mielibyśmy mniej problemów, gdyby niektóre grupy pozostały na swoich miejscach*
- *Aby życie posuwało się do przodu, trzeba czasami niektórym grupom nadepnąć na odciski*
- *Żadna grupa nie powinna dominować w życiu społecznym (*)*

Wiara w sprawiedliwość świata

- Skala Sprawiedliwego Świata (Rubin, Peplau, 1975):
  - „Zasadniczo świat jest sprawiedliwym miejscem”
  - „Ludzie na ogół dostają to, na co sobie zasłużyli”
- Wiara w sprawiedliwość świata służyć może legitymizacji porządku społecznego – korelacja wiary w sprawiedliwość świata z rozwarstwieniem dochodów w USA
- Mity usprawiedliwiające system – american dream, „od pacybuta do milionera”
- Polscy studenci dużo mniej wierzą w sprawiedliwy świat

Kultura narzekania

- Trzy elementy składowe:
  - Norma negatywnego myślenia o świecie społecznym
  - Norma negatywnego samopoczucia
  - Skrypty narzekania
- Funkcja relacyjna – narzekanie służy budowaniu i podtrzymywaniu więzi społecznych

Teoria opanowywania trwogi (*Terror Management Theory*, Greenberg, Solomon, Pyszczynski, 1997)

- Ludzie zdają sobie sprawę z nieuchronności własnej śmierci
- Z tego powodu wykształciły się dwie (uniwersalne) adaptacje:
  - światopogląd – poprzez treści kulturowe i religijne, pozwalające chronić się przed śmiertelną trwogą (np. obietnice życia wiecznego w większości religii)
  - życie zgodnie ze światopoglądem jest źródłem podwyższania samooceny
- Wg. TMT myśli o śmierci nasilają akceptację światopoglądu własnego i jednocześnie odrzucanie światopoglądów cudzych

Wymiary poglądów politycznych (P.Boski)

- Dwa wymiary prawicowości vs. lewicowości:
- Wymiar ekonomiczny (liberalizm ekonomiczny vs. kontrola państwa nad gospodarką, interwencjonizm, polityka socjalna)
- Wymiar tożsamościowy (wartości tradycyjne, w Polsce katolickie, vs. swoboda obyczajowa, otwartość na nowość i odmiennosć)
- Np. w Polsce o uznaniu za prawicowca/lewicowca decydują tylko poglądy tożsamościowe